

nímu naopak často dobře. Avšak přechodný stav nedokonalé morality, který nám vyplynul jako to, co je ve shodě s bytností, ukazuje zřejmě, že toto pozorování a domnělá zkušenost je pouhým zastřením věci. Neboť je-li moralita nedokonalá, tj. jestliže ve skutečnosti *není*, co pravdy může být na zkušenosti, že se jí špatně vede? — Když zároveň vyšlo najevo, že běží o blaženost o sobě a pro sebe, ukazuje se, že při úsudku, že nemorálnímu člověku se vede dobře, nebylo míněno bezpráví, které by zde bylo pácháno. Označení individua za nemorální *samo o sobě* odpadá tím, že moralita je vůbec nedokonalá, a má tedy odůvodnění pouze libovolné. Smysl a obsah tohoto soudu zkušenosti je tedy jen ten, že by některým lidem o sobě a pro sebe neměla připadnout blaženost, tj. jest to *závist*, která si bere moralitu za zástěrku. Avšak důvod, proč by jiným mělo připadnout tak zvané štěstí, je kamarádství, které jim a sobě samému *dopřává a přeje* tuto milost, tj. tuto nahodilost.

3. [Pravda morálního sebevědomí]

V morálním vědomí je tedy moralita nedokonalá, to je nyní předestřeno; ale její bytnost je v tom, že je pouze *dokonalost, ryzost*; nedokonalá moralita je tedy nečistá, čili jest nemorálnost. Moralita sama je tedy v jiné bytnosti než ve skutečném vědomí; tou je posvátný morální zákonodárce. Moralita *nedokonalá* ve vědomí — vlastní základ tohoto postulování — má *zprvu* tento význam: moralita, kladená ve vědomí jako *skutečná*, je ve vztahu k *něčemu jinému*, k jsoucnu, získává tedy sama do sebe jinakost čili rozdíl, čímž vzniká celá mnohotvárná spousta morálních příkazů. Morální sebevědomí považuje však zároveň tyto *četné* povinnosti za bytostně nedůležité; neboť běží pouze o *jednu* čistou povinnost a *pro toto sebevědomí* nemají četné povinnosti, pokud jsou čímsi *určeným*, žádnou pravdivost. Mohou míti svou pravdivost pouze v někom jiném a jsou posvátné z moci posvátného zákonodárce, kdežto pro toto sebevědomí posvátné nejsou. — Ale to je samo opět jen zastřením věci, o kterou běží. Neboť morální sebevědomí je si absolutnem a povinností vůbec je pouze to, *o čem ví*, že je to povinnost. Ví však, že pouze ryzí povinnost je povinnost; co pro ně není posvátné, není posvátné o sobě, a co není posvátné o sobě, nemůže být posvátné o sobě, a co není posvátné o sobě, nemůže být posvátnou bytností. Morální vědomí vůbec nemůže pojímat vážně myšlenku, že by něco bylo posv-

ceno *jiným vědomím*, nežli jest samo; neboť jemu je posvátné naprosto jen to, co je mu *jim a v něm* posvátné. — Je tedy právě tak málo vážná myšlenka, že tato jiná bytnost je posvátná, neboť v ní mělo bytostný význam získati něco, co takový význam nemá pro morální vědomí, tj. co ho nemá o sobě.

Byla-li posvátná bytnost postulována, aby v ní platila nikoli povinnost jako čistá povinnost, nýbrž jako mnohost *určitých* povinností, musí to tedy být opět zastřeno a ona jiná bytnost musí být posvátná jen potud, pokud v ní platí jen *čistá povinnost*. Čistá povinnost má vskutku též platnost pouze v jiné bytnosti, nikoli v morálním vědomí. Ač se zdá, že v morálním vědomí platí jen čistá moralita, musí to být přece předestřeno jinak, neboť morální vědomí je zároveň přirozené vědomí. Moralita je v něm ovlivňována a podmíněna smyslovostí, není tedy o sobě a pro sebe, nýbrž je nahodilostí svobodné vůle a ve svobodné vůli jako čisté *vůli* je nahodilostí *vědění; o sobě a pro sebe* je tedy moralita v jiné bytnosti.

Tato bytnost je zde tedy čistě dokonalou moralitou z toho důvodu, že moralita v ní není ve vztahu k přírodě a smyslovosti. Avšak *realita* čisté povinnosti jest *uskutečněním* povinnosti v přírodě a smyslovosti. Morální vědomí přičítá svou nedokonalost okolnosti, že moralita má v něm *kladný* vztah k přírodě a smyslům, neboť mu platí za bytostně důležitý moment morality, že moralita se k nim má jen naprosto *záporně*. Čistě morální bytnost však se k nim nemá *záporně*, poněvadž je povznesena nad *boj* s přírodou a smyslovostí. Zbývá jí tedy vskutku pouze *kladný* vztah k přírodě a smyslovosti, tj. právě to, co před tím platilo za nedokonalost, za nemorálnost. Kdežto *čistá moralita* zcela odloučená od skutečnosti, takže by byla neméně bez všeho kladného vztahu k ní, byla by nevědomou čistou abstrakcí, v níž by byl naprosto zrušen pojem morality, že totiž je myšlením čisté povinnosti, chtěním a konáním. Tato bytnost, tímto způsobem čistě morální, je tedy opět zastřením věci a je nutno vzdát se jí.

V této čistě morální bytnosti se však momenty rozporu — v němž se pohybuje toto syntetické představování, a opačná *»těž«*, která nechává jít po sobě, aniž tyto své myšlenky spojuje dohromady, a to tak, že jeden protiklad vždy vystřídává druhý — sbližují tak dalece, že vědomí se zde musí vzdáti svého morálního nazírání světa a prchnouti samo do sebe.

Poznává, že jeho moralita je nedokonalá, poněvadž je ovlivněna

přírodou a smyslovostí, které jsou s ní v rozporu a které jednak kalí moralitu jako takovou, jednak vyvolávají v život množství povinností, které působí, že v konkrétním případě skutečného jednání přichází toto vědomí do rozpaků; neboť každý případ jest konkrétno složené z mnoha morálních vztahů, jako je předmět našeho vněmu vůbec věci mnoha vlastností; a je-li účelem *určitá* povinnost, má jistý *obsah*, obsah je částí účelu a moralita není čistá. — Tato moralita má tedy svou *realitu* v jiné bytnosti. Ale tato moralita neznamená nic jiného, než že moralita je zde *o sobě* a *pro sebe* — *pro sebe*, že jest totiž moralitou *vědomí, o sobě* — že totiž má *jsoucno* a *skutečnost*. — V onom prvním, nedokonalém vědomí není moralita provedena; je v něm *bytím o sobě* ve smyslu pouhé *myšlenkové fikce*; neboť je ve společenství s přírodou a smyslovostí, se skutečností bytí i vědomí, jež tvoří její obsah, a příroda se smyslovostí jsou morálně nicotné. — V druhém vědomí je dána moralita jako *dokonalá*, a nikoli jako nedokončená myšlenková fikce. Ale tato dokonalost záleží právě v tom, že moralita má *skutečnost* ve *vědomí*, a také vůbec v tom, že má *svobodnou skutečnost*, jsoucno vůbec, že není čímsi prázdňým, nýbrž čímsi vyplněným, obsažným; — tj. dokonalost morality je kladena do toho, že co bylo právě určeno jako morálně nicotné, je v tomto vědomí jako něco jemu přítomného. Z jedné strany má mít moralita vůbec platnost jen jako neskutečná myšlenková fikce, ale tímto způsobem zrovna tak nemá platnost žádnou; její pravda má záležet v tom, že je protikladem skutečnosti a že je od skutečnosti zcela svobodná a prázdňá, a na druhé straně opět v tom, že je skutečností.

Synkretismus těchto rozporů, který je rozveden v morálním názoru světa, hroutí se tím, že rozdíl, na němž spočívá, stává se z rozdílu sice nezbytně myšleného a kladeného, ale který přesto zároveň nemá bytostnou důležitost, rozdílem, který již není ani rozdílem slov. Co je konec konců kladeno jako různé, právě tak nicotné jako reálné, je jedno a totéž, totiž jsoucno a skutečnost; a co má být absolutně jen jako *transcendentní* skutečnému bytí a vědomí a právě tak jen ve skutečném bytí a vědomí a co má proto být nicotné, pokud je transcendentní, je čistá povinnost a vědění o čisté povinnosti jako bytnosti. Vědomí, které činí tento rozdíl, který není rozdílem, které vypovídá o skutečnosti zároveň, že je nicotná a reální, o čisté moralitě právě tak, že je pravá bytnost i že nemá bytostný obsah, vyslovuje zároveň myšlenky, jež zprvu oddělilo, vyslovuje

samo, že rozdělení momentů *osoby* a *bytí o sobě* nepojímá vážně; nýbrž že to, o čem vypovídá jako o absolutnu, jež jest mimo vědomí, podržuje naopak uzavřeno v sebevědomé osobě, a že tedy právě proto nepojímá jako něco majícího pravdivost to, o čem říká, že to je absolutně *myšlené* či jako absolutní *bytí o sobě*. — Stává se jasným pro vědomí, že rozebírající předstírání těchto momentů je zastírání a bylo by *licoměrností*, kdyby na nich přece trvalo. Ale jako morální čisté sebevědomí s odporem uniká k samému sobě od toho, že jeho *představa* se nerovná tomu, co je její *bytností*, uniká z této nepravdy, která vypovídá jako pravdivé to, co jí neplatí jako pravda. *Čisté svědomí* to je, co zamítá tuto morální představu světa; svědomí je *v sobě samém* jednoduchý sebou samým jistý duch, který jedná s bezprostřední svědomitostí bez prostřednictví oněch představ a má svou pravdu v této bezprostřednosti. — Není-li však tento svět zastírání ničím jiným než vývojem morálního sebevědomí v jeho momentech a následkem toho jeho *realitou*, nestane se svým ústupem do sebe jinou bytností; jeho ústup do sebe je naopak jen *získané vědomí*, že jeho pravda je pravda předstíraná. *Musilo* by jí ještě stále *vydávat* za *svou* pravdu, neboť by se musilo vyjadřovat a vydávat za objektivní představu; ale *vědělo* by zároveň, že je to pouhé zastírání; bylo by tedy ve skutečnosti licoměrností a to, že *odmítalo* ono zastírání, bylo by již prvním výrazem licoměrnosti.⁴⁴

c) Svědomí, krásná duše, zlo a odpuštění zlého

Antinomie morálního názoru světa, že existuje morální vědomí a že neexistuje — čili že platnost povinnosti je čímsi transcendentním vůči vědomí a naopak že je jen v něm — byla shrnuta v představu, již nemorální vědomí platí za morální, jeho nahodilé vědění a chtění se pojímá jako plnohodnotné a blaženosti se mu dostává z milosti. Tuto představu obsahující vnitřní spor nevzalo morální sebevědomí na sebe, nýbrž promítlo ji do bytnosti od sebe odlišné. Ale toto vymítnutí mimo sebe samé toho, co morální sebevědomí musí nutně myslet, jest formální spor neméně, než byl první spor sporem obsahovým. Ježto však právě to, co se jeví rozporným a co morální názor světa ustavičně odděluje a zase spojuje, je o sobě totéž, poněvadž totiž čistá povinnost jakožto *čisté vědění* není